

هیدرولیک محاسباتی

جریان یک بعدی غیردائمی در کانال ها

محمد رضا هادیان

دانشگاه یزد - دانشکده مهندسی عمران

روش Gabutti

□ این روش توسعه روش λ است. واز فرم λ معادلات استفاده می کند.

□ روش دارای دو گام در مرحله پیش بینی و یک گام در مرحله اصلاح است.

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \frac{c}{g} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = 0 \quad (I)$$

$$\frac{\partial u}{\partial t} + \frac{1}{2} \frac{g}{c} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = g(S_0 - S_f) \quad (II)$$

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام اول

□ مرحله پیش‌بینی - گام اول:

❖ مشتق مکانی برای علامت مثبت با مرتبه ۱ پس‌رو

❖ مشتق مکانی برای علامت منفی با مرتبه ۱ پیش‌رو

$$f_x^+ = \frac{f_i^n - f_{i-1}^n}{\Delta x}$$

$$f_x^- = \frac{f_{i+1}^n - f_i^n}{\Delta x}$$

❖ نتایج گام اول مرحله پیش‌بینی با بالانویس * مشخص می‌شوند:

$$\frac{\partial f}{\partial t} = \frac{f_i^* - f_i^n}{\Delta t}$$

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام اول

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \frac{c}{g} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = 0 \quad (I)$$

$$h_i^* = h_i^n - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \left[\lambda^+ (h_i^n - h_{i-1}^n) + \lambda^- (h_{i+1}^n - h_i^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (u_i^n - u_{i-1}^n) - \lambda^- (u_{i+1}^n - u_i^n) \right] \quad (III)$$

روش Gabutti-مرحله پیش‌بینی- گام اول

$$\frac{\partial u}{\partial t} + \frac{1}{2} \frac{g}{c} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = g(S_0 - S_f) \quad (II)$$

$$u_i^* = u_i^n - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (h_i^n - h_{i-1}^n) - \lambda^- (h_{i+1}^n - h_i^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \left[\lambda^+ (u_i^n - u_{i-1}^n) + \lambda^- (u_{i+1}^n - u_i^n) \right] + g \Delta t (S_0 - S_f^n) \quad (IV)$$

روش Gabutti-مرحله پیش‌بینی- گام اول

$$h_i^* = h_i^n - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \left[\lambda^+ (h_i^n - h_{i-1}^n) + \lambda^- (h_{i+1}^n - h_i^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (u_i^n - u_{i-1}^n) - \lambda^- (u_{i+1}^n - u_i^n) \right] \quad (III)$$

$$u_i^* = u_i^n - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (h_i^n - h_{i-1}^n) - \lambda^- (h_{i+1}^n - h_i^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{\Delta t}{\Delta x} \left[\lambda^+ (u_i^n - u_{i-1}^n) + \lambda^- (u_{i+1}^n - u_i^n) \right] + g \Delta t (S_0 - S_f^n) \quad (IV)$$

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام دوم

□ مرحله پیش‌بینی - گام دوم:

❖ مشتق مکانی برای علامت مثبت با مرتبه ۲ پس‌رو

❖ مشتق مکانی برای علامت منفی با مرتبه ۲ پیش‌رو

$$f_x^+ = \frac{2f_i^n - 3f_{i-1}^n + f_{i-2}^n}{\Delta x} \quad f_x^- = \frac{-2f_i^n + 3f_{i+1}^n - f_{i+2}^n}{\Delta x}$$

❖ در گام دوم مرحله پیش‌بینی مقادیر مشتق زمانی h و u محاسبه شده و با بالانویس * مشخص می‌شوند.

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام دوم

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \frac{c}{g} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = 0 \quad (I)$$

$$\left(\frac{\partial h}{\partial t} \right)_i^* = h_t^* = -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (2h_i^n - 3h_{i-1}^n + h_{i-2}^n) + \lambda^- (-2h_i^n + 3h_{i+1}^n - h_{i+2}^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (2u_i^n - 3u_{i-1}^n + u_{i-2}^n) - \lambda^- (-2u_i^n + 3u_{i+1}^n - u_{i+2}^n) \right] \quad (V)$$

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام دوم

$$\frac{\partial u}{\partial t} + \frac{1}{2} \frac{g}{c} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = g(S_0 - S_f) \quad (II)$$

$$\left(\frac{\partial u}{\partial t} \right)_i^* = u_t^* = -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (2h_i^n - 3h_{i-1}^n + h_{i-2}^n) - \lambda^- (-2h_i^n + 3h_{i+1}^n - h_{i+2}^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (2u_i^n - 3u_{i-1}^n + u_{i-2}^n) + \lambda^- (-2u_i^n + 3u_{i+1}^n - u_{i+2}^n) \right] + g(S_0 - S_f^n) \quad (VI)$$

روش Gabutti - مرحله پیش‌بینی - گام دوم

$$\left(\frac{\partial h}{\partial t} \right)_i^* = h_t^* = -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (2h_i^n - 3h_{i-1}^n + h_{i-2}^n) + \lambda^- (-2h_i^n + 3h_{i+1}^n - h_{i+2}^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (2u_i^n - 3u_{i-1}^n + u_{i-2}^n) - \lambda^- (-2u_i^n + 3u_{i+1}^n - u_{i+2}^n) \right] \quad (V)$$

$$\left(\frac{\partial u}{\partial t} \right)_i^* = u_t^* = -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (2h_i^n - 3h_{i-1}^n + h_{i-2}^n) - \lambda^- (-2h_i^n + 3h_{i+1}^n - h_{i+2}^n) \right] - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (2u_i^n - 3u_{i-1}^n + u_{i-2}^n) + \lambda^- (-2u_i^n + 3u_{i+1}^n - u_{i+2}^n) \right] + g(S_0 - S_f^n) \quad (VI)$$

روش Gabutti-مرحله اصلاح

□ مرحله اصلاح:

❖ مشتق مکانی برای علامت مثبت با مرتبه ۱ پس رو

❖ مشتق مکانی برای علامت منفی با مرتبه ۱ پیش رو

$$f_x^+ = \frac{f_i^* - f_{i-1}^*}{\Delta x}$$

$$f_x^- = \frac{f_{i+1}^* - f_i^*}{\Delta x}$$

❖ در مرحله اصلاح مقادیر مشتق زمانی h و u محاسبه شده و با بالانویس ** مشخص می شوند.

روش Gabutti-مرحله اصلاح

$$\frac{\partial h}{\partial t} + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \frac{c}{g} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = 0 \quad (I)$$

$$\left(\frac{\partial h}{\partial t} \right)_i^{**} = h_t^{**} = -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (h_i^* - h_{i-1}^*) + \lambda^- (h_{i+1}^* - h_i^*) \right] - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (u_i^* - u_{i-1}^*) - \lambda^- (u_{i+1}^* - u_i^*) \right] \quad (VII)$$

روش Gabutti-مرحله اصلاح

$$\frac{\partial u}{\partial t} + \frac{1}{2} \frac{g}{c} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^+ - \lambda^- \left(\frac{\partial h}{\partial x} \right)^- \right] + \frac{1}{2} \left[\lambda^+ \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^+ + \lambda^- \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^- \right] = g(S_0 - S_f) \quad (II)$$

$$\begin{aligned} \left(\frac{\partial u}{\partial t} \right)_i^{**} = u_t^{**} = & -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (h_i^* - h_{i-1}^*) - \lambda^- (h_{i+1}^* - h_i^*) \right] \\ & - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (u_i^* - u_{i-1}^*) + \lambda^- (u_{i+1}^* - u_i^*) \right] + g(S_0 - S_f^*) \end{aligned} \quad (VIII)$$

روش Gabutti-مرحله اصلاح

$$\begin{aligned} \left(\frac{\partial h}{\partial t} \right)_i^{**} = h_t^{**} = & -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (h_i^* - h_{i-1}^*) + \lambda^- (h_{i+1}^* - h_i^*) \right] \\ & - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{c_i^n}{g} \left[\lambda^+ (u_i^* - u_{i-1}^*) - \lambda^- (u_{i+1}^* - u_i^*) \right] \end{aligned} \quad (VII)$$

$$\begin{aligned} \left(\frac{\partial u}{\partial t} \right)_i^{**} = u_t^{**} = & -\frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \frac{g}{c_i^n} \left[\lambda^+ (h_i^* - h_{i-1}^*) - \lambda^- (h_{i+1}^* - h_i^*) \right] \\ & - \frac{1}{2} \frac{1}{\Delta x} \left[\lambda^+ (u_i^* - u_{i-1}^*) + \lambda^- (u_{i+1}^* - u_i^*) \right] + g(S_0 - S_f^*) \end{aligned} \quad (VIII)$$

روش Gabutti

□ جواب‌های نهایی برای گام زمانی جدید:

$$h_i^{n+1} = h_i^n + \frac{1}{2} \Delta t (h_t^* + h_t^{**}) \quad u_i^{n+1} = u_i^n + \frac{1}{2} \Delta t (u_t^* + u_t^{**})$$

□ برای نقاط مرزی از روش مشخصات استفاده می‌شود.

□ برای نقاط مجاور مرز می‌توان تفاضل محدود مرتبه اول را بجای مرتبه دوم در مراحل مربوطه استفاده نمود.

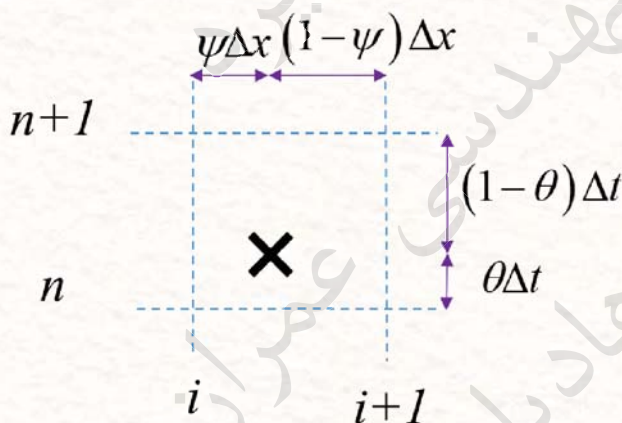
$$Cr = \frac{(|u| \pm c) \Delta t}{\Delta x} \quad 1 \geq Cr > 0 \quad \square \text{ شرط پایداری:}$$

□ در صورت استفاده از روش برای حل مسئله ماندگار: $2 \geq Cr > 0$

روش Preissmann

□ از روشهای مشهور به قوطی است.

□ برای زمان از ضریب وزنی θ و برای مکان از ضریب وزنی ψ استفاده می‌شود.

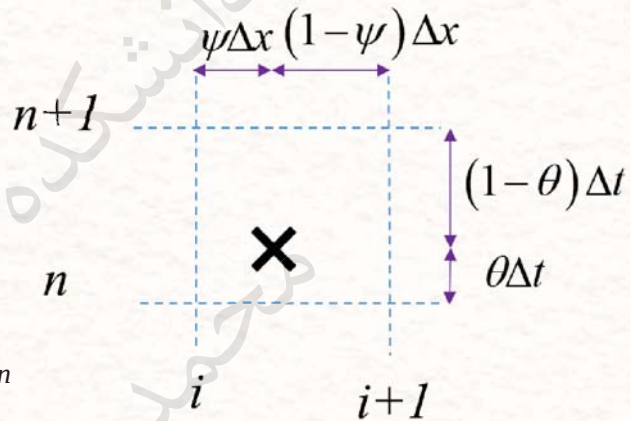
$$\frac{\partial U}{\partial t} + \frac{\partial F}{\partial x} + S = 0$$

روش Preissmann

$$\frac{\partial U}{\partial t} + \frac{\partial F}{\partial x} + S = 0$$

$$\frac{\partial U}{\partial t} \cong \psi \frac{U_{i+1}^{n+1} - U_{i+1}^n}{\Delta t} + (1-\psi) \frac{U_i^{n+1} - U_i^n}{\Delta t}$$

$$\frac{\partial F}{\partial x} \cong \theta \frac{F_{i+1}^{n+1} - F_i^{n+1}}{\Delta x} + (1-\theta) \frac{F_{i+1}^n - F_i^n}{\Delta x}$$

$$\begin{cases} \theta = 0 & \Rightarrow \text{Explicit} \\ \theta = 1 & \Rightarrow \text{Implicit} \\ \theta = 0.5 & \Rightarrow \text{Crank-Nicolson} \end{cases}$$

□ در روش Preissman: $1 \geq \theta \geq 0.5$ $\psi = 0.5$

روش Preissmann

$$\frac{U_{i+1}^{n+1} - U_{i+1}^n + U_i^{n+1} - U_i^n}{2\Delta t} + \left[\theta \frac{F_{i+1}^{n+1} - F_i^{n+1}}{\Delta x} + (1-\theta) \frac{F_{i+1}^n - F_i^n}{\Delta x} \right] +$$

$$\left[\theta (S_{i+1}^{n+1} + S_i^{n+1}) + (1-\theta) (S_{i+1}^n + S_i^n) \right] = 0$$

$$U_{i+1}^{n+1} - U_{i+1}^n + U_i^{n+1} - U_i^n + 2 \frac{\Delta t}{\Delta x} \left[\theta (F_{i+1}^{n+1} - F_i^{n+1}) + (1-\theta) (F_{i+1}^n - F_i^n) \right] +$$

$$2\Delta t \left[\theta (S_{i+1}^{n+1} + S_i^{n+1}) + (1-\theta) (S_{i+1}^n + S_i^n) \right] = 0$$

□ این معادله برداری، ۲ معادله برای یک سلول می دهد.

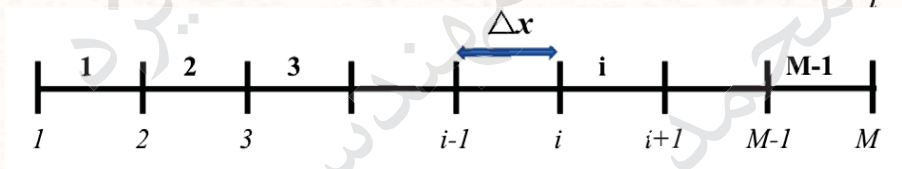
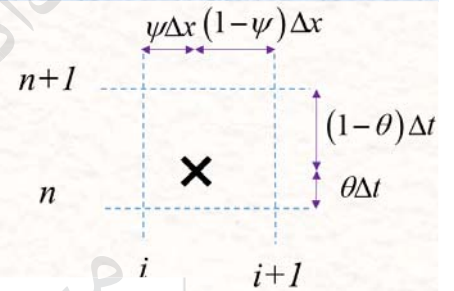
□ در هر سلول ۸ متغیر دخالت دارند که ۴ تا مجهول هستند:

$$u_i^n, u_{i+1}^n, u_i^{n+1}, u_{i+1}^{n+1}$$

$$h_i^n, h_{i+1}^n, h_i^{n+1}, h_{i+1}^{n+1}$$

Preissmann روش

$$\begin{cases} A_i h_i^{n+1} + B_i u_i^{n+1} + C_i h_{i+1}^{n+1} + D_i u_{i+1}^{n+1} = E_i \\ A'_i h_i^{n+1} + B'_i u_i^{n+1} + C'_i h_{i+1}^{n+1} + D'_i u_{i+1}^{n+1} = E'_i \end{cases}$$

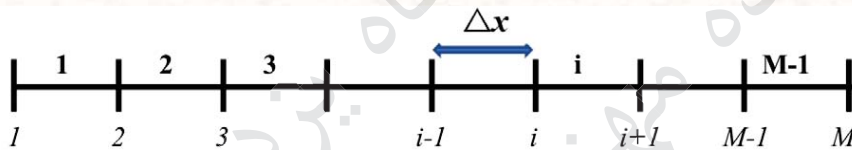
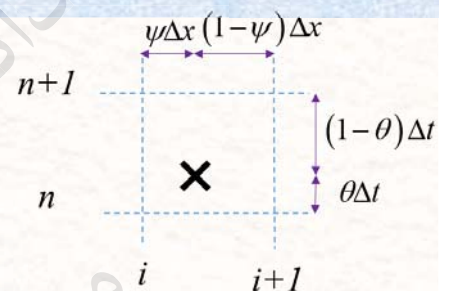
□ تعداد مجهولات: $2M$

□ تعداد معادلات: $2(M-1)$

شرایط مرزی: 2

Preissmann روش

$$\begin{cases} A_i h_i^{n+1} + B_i u_i^{n+1} + C_i h_{i+1}^{n+1} + D_i u_{i+1}^{n+1} = E_i \\ A'_i h_i^{n+1} + B'_i u_i^{n+1} + C'_i h_{i+1}^{n+1} + D'_i u_{i+1}^{n+1} = E'_i \end{cases}$$

$$\begin{bmatrix} A_1 & B_1 & C_1 & D_1 \\ A'_1 & B'_1 & C'_1 & D'_1 \\ & A_2 & B_2 & C_2 & D_2 \\ & A'_2 & B'_2 & C'_2 & D'_2 \\ & & \ddots & \vdots & \\ & & & A_{M-1} & B_{M-1} & C_{M-1} & D_{M-1} \\ & & & A'_{M-1} & B'_{M-1} & C'_{M-1} & D'_{M-1} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} h_1 \\ u_1 \\ h_2 \\ u_2 \\ \vdots \\ h_M \\ u_M \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} E_1 \\ E'_1 \\ E_2 \\ E'_2 \\ \vdots \\ E_M \\ E'_M \end{bmatrix}$$

روش Preissmann

□ با روش جاروی دو طرفه دستگاه را حل می کنند.

❖ فرض می کنیم:

$$\begin{cases} u_i = F_i h_i + G_i \\ h_{i-1} = I_i h_i + J_i u_i + L_i \end{cases}$$

❖ اگر در بالادست u معلوم باشد: $u_1 = G_1$, $F_1 = 0$

❖ اگر در بالادست h معلوم باشد:

$$h_i = \frac{1}{F_i} u_i - \frac{G_i}{F_i} \quad F_1 = 10^6, \quad G_1 = -F_1 h_1$$

❖ یا کلاً رابطه را بصورت $h_i = F_i u_i + G_i$ در نظر می گیرند و روابط آنها متفاوت می شود.

روش Preissmann

$$A_i h_i + B_i u_i + C_i h_{i+1} + D_i u_{i+1} = E_i$$

$$u_i = F_i h_i + G_i$$

$$A_i h_i + B_i (F_i h_i + G_i) + C_i h_{i+1} + D_i u_{i+1} = E_i$$

$$h_i = \frac{-C_i}{A_i + B_i F_i} h_{i+1} + \frac{-D_i}{A_i + B_i F_i} u_{i+1} + \frac{E_i - B_i G_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$h_i = I_{i+1} h_{i+1} + J_{i+1} u_{i+1} + L_{i+1}$$

$$I_{i+1} = \frac{-C_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$J_{i+1} = \frac{-D_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$L_{i+1} = \frac{E_i - B_i G_i}{A_i + B_i F_i}$$

روش Preissmann روش

$$\begin{cases} u_i = F_i h_i + G_i \\ h_{i-1} = I_i h_i + J_i u_i + L_i \end{cases}$$

$$\begin{cases} u_{i+1} = F_{i+1} h_{i+1} + G_{i+1} \\ h_i = I_{i+1} h_{i+1} + J_{i+1} u_{i+1} + L_{i+1} \end{cases}$$

$$A'_i h_i + B'_i u_i + C'_i h_{i+1} + D'_i u_{i+1} = E'_i$$

$$A'_i h_i + B'_i (F_i h_i + G_i) + C'_i h_{i+1} + D'_i u_{i+1} = E'_i$$

$$(A'_i + B'_i F_i) h_i + C'_i h_{i+1} + D'_i u_{i+1} = E'_i - B'_i G_i$$

$$(A'_i + B'_i F_i) (I_{i+1} h_{i+1} + J_{i+1} u_{i+1} + L_{i+1}) + C'_i h_{i+1} + D'_i u_{i+1} = E'_i - B'_i G_i$$

$$u_{i+1} = -\frac{A'_i I_{i+1} + B'_i F_i I_{i+1} + C'_i}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i} h_{i+1} + \frac{E'_i - B'_i G_i - A'_i L_{i+1} - B'_i F_i L_{i+1}}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i}$$

$$F_{i+1} = -\frac{A'_i I_{i+1} + B'_i F_i I_{i+1} + C'_i}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i}$$

$$G_{i+1} = \frac{E'_i - B'_i G_i - A'_i L_{i+1} - B'_i F_i L_{i+1}}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i}$$

روش Preissmann روش

$$u_i = F_i h_i + G_i$$

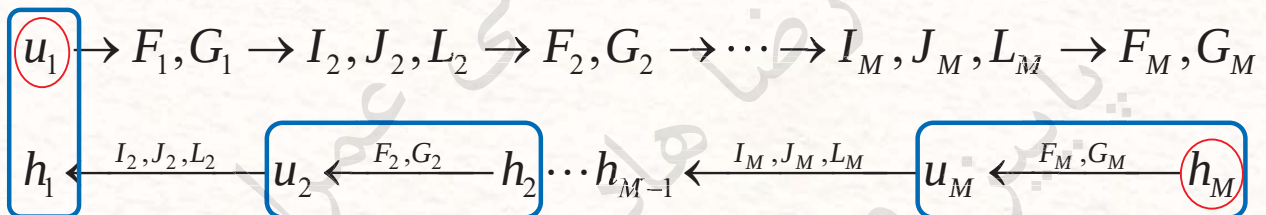
$$I_{i+1} = \frac{-C_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$J_{i+1} = \frac{-D_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$L_{i+1} = \frac{E_i - B_i G_i}{A_i + B_i F_i}$$

$$F_{i+1} = -\frac{A'_i I_{i+1} + B'_i F_i I_{i+1} + C'_i}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i}$$

$$G_{i+1} = \frac{E'_i - B'_i G_i - A'_i L_{i+1} - B'_i F_i L_{i+1}}{A'_i J_{i+1} + B'_i F_i J_{i+1} + D'_i}$$

$$\begin{cases} u_i = F_i h_i + G_i \\ h_{i-1} = I_i h_i + J_i u_i + L_i \end{cases}$$

Any
Question?